

Oceaan

een reisverhaal

Colofon

ISBN: 978 94 6365 716 7

1e druk 2024

© 2024, Johan Bordewijk

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Oceaan

een reisverhaal

Johan Bordewijk

Voor Teun, Frederiek en Valérie.

Bedankt voor het gezelschap en de vriendschap

- *Bram*

Dank aan de meelezers Melissa, Dick en Marieke
voor verbeteringen en aanvullingen.

Djembé

Van boven gezien is de pier bijna breekbaar dun. De kade en de boulevard zijn groot en breed, daarbij valt de pier zo goed als in het niet. In vogelvlucht zien we het azuurblauwe oceaanwater, dat waar het ondieper is turquoise oogt. Verderop is het land kaal en bruin, de bergen bijna zwart, als een dorre woestijn. Het strand is grijs, een herinnering aan de vulkanische oorsprong van het eiland. Op dit eiland moet kleur van de huizen komen.

De baai ligt vol met jachten en zeilschepen, alle keurig op een rij aan de steigers van de jachthaven. Meer naar buiten, verder van de pier, liggen de grotere schepen voor anker. Aan land gaan doe je met een tender, een klein motorbootje, ook wel dinghy genaamd, die je heen en weer brengt. De pier eindigt met een drijvend bar, die vooral terras is, daar kun je aanleggen. Ons schip, *de Rode Albatros*, ligt op een goeie kilometer verwijderd van het land.

Van beneden gezien, is het allemaal anders. Als je erop staat is de pier een botte en brute strook beton. Heet van de zon en met metalen hekken aan de zijkant. We komen er via een passage langs het havenkantoor, zo smal dat je er elkaar nauwelijks kan passeren, als in een fuik. Alles strikt functioneel en niet verwelkomend.

Enkele uren eerder zijn we hier voor anker gegaan. Er kwam een roestig bootje met vijf mannen erop in

oude en vale uniformen. Douane. Ze namen onze paspoorten in en voeren weg. Een uur later kwamen ze terug. In ieder paspoort stond een stempel. We mochten van boord, de bemanning bracht ons met de tenders ons aan land.

Daar staan we nu.

Na een ochtend studeren is het plan om te gaan zwemmen.

Het havenfront van Mindelo is een drukke weg vol van lawaai, geschreeuw en getoeter. Er staan auto's en mannetjes – taxi, taxi. Die zullen we de komende dagen negeren, we komen niet voor een rondrit over het eiland. Ik kijk langs de drukte en zie de openstaande poort van een oud wit koloniaal huis, erop een groot portret van Cesária Évora, de beroemde zangeres en heldin van het eiland. Met haar *coladeiras* en *mornas*, altijd catchy en melancholisch, veroverde ze de wereld. Luisterend naar haar muziek zal ik later steeds weer de sfeer van het land op weten te roepen.

Aan het eind van de pier spreekt Valérie een man aan. We willen graag een djembé workshop voor de leerlingen organiseren en zij denkt dat dat via een *local* best zal lukken.

Joe, zo noemt de man zich, dat is vrijwel zeker een verengelsing van João of anders gewoon verzonnen. Hij is slungelig lang, hij heeft een haarnest van korte dreads, draagt een ruim zittend groen dashiki shirt, uit een korte broek steken sprieterige benen. Zijn mond is breed met ongelijke tanden, en zijn lach klinkt opgewekt.

Zijn ogen stralen na de vraag om een workshop.

‘Yes, yes.’ Hij kent iemand die muziekles geeft, die djembés heeft en die workshops organiseert. Dat hij zo direct het gewenste antwoord klaar heeft, had een waarschuwing moeten zijn.

‘Als je hier morgen weer komt, heb ik alles geregeld.’

Valérie is opgetogen.

We nemen afscheid en vervolgen onze weg naar het strand. Een vriendelijke oude baas wijst ons de weg als we om de richting vragen. De Copacabana, noemt hij het. De leerlingen in hun rode shirts gaan voorop alsof ze de weg al weten. Ze vormen zo een makkelijk te herkennen rode sliert over het trottoir. Dat is een verplichting voor ons allemaal, als we aan land gaan dragen we herkenbare T-shirts van de organisatie.

Er is oorverdovend lawaai veroorzaakt door het langsrazend verkeer en door alle bouwplaatsen van moderne, strakke hotels. Om je verstaanbaar te kunnen maken, moet je bijna schreeuwen. Het vervallen koloniale centrum gaat tegenwoordig naadloos over in de moderne resorts bij het strand. We passeren de aanlegplaatsen van de veerboten. Enkele zwervers hangen rond, ze maken ook lawaai maar bijzonder onprettig voel ik me er niet bij. Er gaat weinig agressie van ze uit, ook niet van de honden die we overal tegenkomen.

Kaapverdië heeft veel zwerfhonden en katten. De honden liggen op straat in de zon, lopen in groepjes

rond en bedelen soms om wat te eten. Ze zien er goed en gezond uit, mensen laten ze liggen, jagen ze niet weg. Voor de zekerheid heeft Frederiek de leerlingen gewaarschuwd om toch maar bij ze uit de buurt te blijven. Ik denk dat dat niet echt nodig is, het zijn vriendelijke beesten.

Na de steiger van de veerboten verrommelt de omgeving nog meer, ineens staan we bij industrie, containerhavens en voedseloverslag. Niet veel verder wordt het gelukkig rustiger en is er weer een snelle verandering van de omgeving, hier voelen we de frisse zeewind en lopen zoals op een reclamefoto over een spierwit strand. Ik snap de bijnaam, maar in plaats van het beroemdste strand ter wereld is dit een aandoenlijk bijna kneuterig kort strand, van misschien 300 meter, met twee strandcafés.

We laten ze los, de kinderen mogen spelen, zwemmen en zonnen. Wij, de docenten, gaan met ons viertal niet ver bij ze vandaan op het strand liggen, en houden een oogje in het zeil. Na een uurtje spelen zoeken de meeste leerlingen een van de twee strandcafés op, daar is wifi en kunnen ze het internet op. Kaapverdië is Afrika en dus zijn er forse roamingkosten, daarom is het geen goed idee de telefoon te gebruiken.

Vanaf het terras zien we ineens Joe met een vriend langs de zonnebaders lopen. Hij gebaart druk terwijl zijn ogen het strand afzoeken op zoek naar ons. Valérie en ik lopen hem tegemoet. Joe lacht breed als hij ons ontdekt.

‘Ik heb alles al geregeld, was easy.’

Overmorgen heeft hij een lokaal voor de workshop, een paar muzikanten en een vriendin als zangeres die ook djembé-les geeft. Val wil nog wat details weten.

‘We zijn met dertig mensen. Heb je vijftien of meer djembés?’

Ik zie enige aarzeling bij Joe, zijn lach vervaagt even maar die smooit hij in een sterke bevestiging. ‘Ja, ja, natuurlijk.’

‘We hebben er echt minimaal vijftien nodig,’ houdt ze vol. ‘En waar is het trouwens?’

Joe wijst. ‘Daar, niet zo ver hier vandaan.’

‘Kunnen we het nu vast zien?’ bemoei ik me ermee.

‘Helaas. Mijn vriendin is er vandaag niet, maar morgen wel.’

Valérie kijkt wantrouwend van mij naar hem.

Joe probeert het te herstellen. ‘Morgenochtend om elf uur spreken we af bij de pier, dan laat ik het jullie zien.’

Daarna staat hij vooral nog alleen maar breed te lachen.

Val en ik lopen weer terug naar het strandcafé waar Teun en Frederiek de leerlingen bewaken. Dat klinkt strikter dan het is. Ze hebben veel ruimte om hun eigen weg te gaan, om het stadje in te gaan en souvenirs te kopen, zolang ze maar niet te ver en niet alleen het stadje ingaan. Dat is een uitdrukkelijke voorwaarde van de kapitein, dit is tenslotte Afrika. We moeten ze dus wel in de gaten waar iedereen is. Vorige week op Tenerife hebben de leerlingen meer vrijheid

gehad, maar dat was nog Europa. Daar mochten ze 's avonds onbegeleid de stad in gaan.

We vertellen van de afspraak met Joe, Teun is opgewekt, Fred kijkt wat gereserveerd. Valérie doet haar best: 'Het komt vast goed.'

Fernweh

Wij, de docenten, zijn met zijn vier.

Teun is de jongste, nog maar net klaar met zijn opleiding tot docent, nog geen vijftwintig. Een speelse puppy, een jonge cockerspaniël met lange flapperende oren. Blaffend van levenslust en onschuldig enthousiasme rent hij achter iedere geworpen bal of stok aan. Slaapt weinig, is erg druk en actief. Steeds op zoek naar nieuwe vriendschappen en avonturen, voelt zich één met de leerlingen. Houdt van Ed Sheeran. Maar zijn energie is soms vermoeiend en wat overdreven. Hij is docent Lichamelijke Opvoeding, gym. Dat zal veel rennen en springen zijn.

De oudste van ons is Frederiek, of Fred als we amicaal zijn. Met haar stekende wijsheden verlicht ze de dagen. Zij heeft alles al gezien, zij weet alles al – ‘Hou toch op, schei toch uit’ – met haar vleug van vergane glorie, ze eist gehoorzaamheid. Een milde Lady Macbeth met een aura van waardigheid en elegantie. Ze is twee jaar verwijderd van haar pensioen, wordt er binnenkort op school uitgegooid vreest ze, maar ze is nog helemaal niet klaar om ermee te stoppen, een onderwijisdier, noemt ze zich. Zij geeft wiskunde op een statig gymnasium in het Gooi. Ik stel me voor hoe dat gaat: priemende vragen aan timide leerlingen.

En dan, ah, Valérie! Een wufte grachtengordelverschijning met een zekere lichtheid. Veel *joie de vivre*,

een lach die deuren opent, en het hoofd bevallig schuin. Afkomstig uit een intellectueel milieu, en beide ouders hebben mooie banen. Haar moeder is psychiater, haar vader doceert archeologie. De stijl van Val is flamboyant. Geeft Frans, uiteraard. Ze geniet van het sociale leven, en zoekt nieuwe ervaringen. Vreemd is wel dat zij de enige van ons is die nu even niet op een school werkt, dus hoe ze er bij *de Freonskip* tussen gekomen is, is niet helemaal duidelijk. Maar zij is wel de enige van ons met zeilervaring, ze heeft twee jaar terug een tweedehands polyvalk gekocht. Net dertig, zoekend in het leven.

Ten slotte ik. Bram. Laat ik maar eerlijk zijn, een nukkige oude man, midden vijftig met verdroogde dromen. In het voorjaar onverwacht gescheiden – Hannah wilde ‘ruimte voor zichzelf’ – en sindsdien behoorlijk losgeslagen. Toen de mogelijkheid langskwam om met de Albatros mee te gaan, ben ik direct aan boord gestapt, op de vlucht. Ik geef natuurkunde, het mooiste vak dat er bestaat. De leerlingen op school noemen me Dr. Doofenshmirtz, de gestoorde professor van de serie animatiefilmpjes van Phineas en Ferb, erg populair bij kinderen. Ik zie mezelf meer als een chagrijnige schnauzer. Eigenlijk heet ik Abraham, maar wie noemt zich zo? Ik ben dan wel nors en soms bokkig, maar achter die ruwe buitenkant schuilt enorme diepgang, een bijzonder scherp gevoel voor humor en een verrassende zachtheid, vind ik zelf dan.

Ik had Hannah een paar weken voor het vertrek verteld van mijn plan. Leek me wel zo netjes om haar te

laten weten dat ik een poosje weg was. Ik kreeg van haar een appje als antwoord.

‘Duurzaam,’ hoonde ze, ‘die organisatie pronkt op haar website met duurzame reizen. En je vliegt naar Lissabon en terug vanaf Sint Maarten. Lekker milieuvriendelijk. Om dan nog maar te zwijgen van al die machines die aan boord draaien, motor, elektriciteit, waterzuivering. Nee, lekker milieuvriendelijk.’

Ze is altijd al vrij duidelijk geweest in haar opvattingen over alles wat met klimaatverandering te maken heeft, ze wilde zo min mogelijk autorijden, niet vliegen, geen vlees eten. En daar ben ik het mee eens, alleen iets minder onbuigzaam. En ze had natuurlijk wel een punt over de reis, dat kan ik niet ontkennen. Maar ze hoefde toch niet zo te snauwen?

Even verder over mezelf. Frederiek met haar havikenblik had direct gezien hoe ik Valérie opnam tijdens onze eerste ontmoeting, enkele weken voor vertrek. ‘Kansloos, ouwe man’, had ze gezegd. ‘Dit is geen verhaal van Houellebecq’. Ik keek haar aan, ik denk beteuterd, ‘Ik weet het, maar een man mag toch wel dromen.’ Toen kreeg ik een zoen van Frederiek.

We horen bij de Freonskip, een organisatie die zeil- en studiereizen voor middelbare school leerlingen organiseert. De Rode Albatros is ons schip. We gaan met bijna dertig leerlingen de Atlantische Oceaan oversteken. Ieder met een rugzak van eigen sores en gedoe. We zijn nu al twee weken onderweg.

Aangenaam, daar zijn we dan.

Vier mensen gedreven door *Fernweh*.

No stress

Ik wil, wij willen het geloven.

Die eerste dag na het strand van de Copacabana gaan we terug naar de Rode Albatros. De leerlingen blijven 's avonds aan boord, dat is vanwege de veiligheid. Bij donker is het risico op gedonder aan de wal toch groter. Enkele bemanningsleden en docenten kunnen echter wel van boord. Aanvankelijk verbaasde het me dat de leerlingen die ongelijkheid zonder morren accepteerden, maar het is of ze zelf ook begrepen dat het niet echt fijn kan zijn voor hen op de kant. Ze blijven liever aan boord, wat rondhangen en chillen met elkaar.

Net als eigenlijk iedere avond van deze reis is het een zwoele avond, hoewel het november is, we zijn dan ook vlak bij de evenaar. Ook overdag is de temperatuur prettig, de zeewind zorgt voor verkoeling.

We zijn met vijf man aan land gegaan. Eerst eten bij een restaurant in een smalle straat in het oude deel van het centrum. We kuieren wat door smalle steegjes en tussen de oude, soms erg vervallen huizen door. Een deur in een kale muur, en daarachter een binnenplaats met tafeltjes, eten en een paar muzikanten. Het eten is niet bijzonder, maar de twee dansers die na enige tijd opduiken tussen de etende mensen, zijn dat wel. Eigenlijk geen idee welke dans het is, het ziet er Afrikaans uit.

Pepe, de scheepsarts die mee is, vraagt Valérie hoe het zit met de djembé's.

‘Komt goed.’

Na het eten slenteren we wat rond. In een lege hal van een oude fabriek zien we mannen de capoeira uitvoeren, een Braziliaanse vecht-dans. De hele avond is vol van dans, verderop bij een pleintje klinkt sensuele muziek. Een groep van ruim tien mensen danst de kizomba, een dans die ik wel ken. Moet je echt eens opzoeken op YouTube om een idee te krijgen.

De volgende dag zijn we weer op de pier. Bij de weg zien we Joe staan, ons contact. Hij zwaait uitnodigend.

Verderop weet ik de smalle straatjes van Mindelo met pleintjes en restaurantjes. Oude huizen, soms vervallen, andere goed onderhouden in zachte kleuren, veel geel en lichtblauw. Rechts bevindt zich een overdekte vismarkt, de geur is onmiskenbaar. Bewoners van het eiland scharrelen er rond. Direct achter het havenfront is nog een markt, maar dan voor toeristen, Afrikaanse kleding, beeldjes, T-shirts, allemaal dingen waar ik later nog voor zal vallen.

We lopen in zijn richting en vertragen, lopen wordt slenteren. Hij ontvangt ons met een brede lach, zijn ongelijke tanden schitteren in de zon.

‘*Bom dia.*’

‘En?’ wil Valérie weten.

‘Alles is geregeld. Ik neem jullie zo mee naar de zaal waar de workshop is. Kun je zien dat ik geen fabels vertel.’

Ze kijkt opgelucht.

‘Maar,’ voegt Joe toe ‘ik heb wel alvast de 100 euro nodig die we afgesproken hadden.’

Dat hebben we ook al geleerd in winkels, Kaapverdianen willen euro’s, liever geen dollars. De euro is een veel stabielere munt.

‘Ho,’ grijpt Fred in. ‘Je kunt een voorschot van 30 euro krijgen, de rest komt later. Eerst de zaal zien, dan krijg je die 30 euro.’

We verdelen taken, Valérie gaat met Joe mee en Teun en Fred stellen voor dat zij bij de leerlingen blijven. Ik twijfel wat ik zal doen. We hebben een spel voor de leerlingen bedacht voor op het strand. Een soort van Olympische Spelen waarbij ze in groepjes van drie een opdracht moeten uitvoeren. Waterestafette, diepste kuil graven in een minuut, frisbee, limbo, dat soort dingen. En dan rouleren.

Ik twijfel nog steeds.

Valérie maakt daar een eind aan. ‘Ga je met me mee, alleen met hem vind ik dit niet prettig’, zegt ze zo zacht dat alleen ik het kan horen.

Joe is al op weg, wij lopen er achteraan. Niet te snel, want het is alweer lekker heet geworden.

‘Frederiek is soms wel lekker bazig hè,’ zegt ze na een poosje. ‘Ik had zelf ook natuurlijk al bedacht dat hele bedrag niet in een keer te geven. Zo bruut had ze toch niet hoeven in grijpen, ik ben toch geen kind.’

‘Ach, ze bedoelde het goed,’ hou ik me op de vlakte. Ik weet hoe gevoelig Frederiek is voor alles